



Received: 17/02/2023
Accepted: 01/05/2023

* Corresponding Author's E-mail:
bahar.sc@fmgarmsar.ac.ir

**Investigation of narrative evolution in Arash
Kamangir's poem
Based on the actor's relationship with the living world**

Fatemeh Bahar*¹

Abstract

This research has tried to examine the narrative of Arash Kamangir to analyze his activism in throwing arrows to save the environment and to show how this action has shaped the world's reparation system. Action - the myth that manifests in this discourse is the result of the combination of action and wisdom, which shows the permanence of action. Arash's action is an action with the characteristic of infinity, which has become a transaction, has no limits and boundaries, time and space, and is ongoing forever and is still being formed in the span of time. The wisdom formed in this action is also the product of interaction with the phenomena of the universe, which should be called its existence, i.e. fallow along with existence in the direction of re-creation, which confirms the belief that the evolution of the narrative owes to its heroic power and wisdom, which is manifested in its existence and The collection of this phenomenon has established the narrative of action-myth, which finally caused the emergence of a process with all the existentialist or infinite characteristics, the effect of which remains until today.

1. PhD in of Persian Language and Literature, Garmsar University, Garmsar, Iran.
<https://orcid.org/0009-0005-9611-7842>



Copyright: © 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY- NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.



Keywords: Arash, living world, action and transaction, action-myth, individual and collective wisdom

1.Introduction

Arash Kamangir's poem is a narrative based on the lived experience of an endangered ecosystem and action beyond imagination is needed to resolve this crisis. In this narrative, the action is the introduction to the narrative evolution. That is, action alone is not responsible for all events and only guarantees the mechanical part of the event. But the non-mechanical part of the event is the part that should be formed as a result of the connection with the lived world and the very essence of the experience of presence. How does the lived experience in relation to the world of phenomena cause the transformation and evolution of the action towards the process, which can be called action-myth? Action-myth is formed when an action gives a phenomenal result instead of a material and quantitative result. In this case, action not only produces stability, wisdom and resistance; Rather, it also has the characteristic of infinity and existentialism, and the action formed is distanced from the event state and acquires the ability of action-myth, because it does not fit within the limits of time and space and moves beyond it, and generations They will use it continuously in the future.

2.Theoretical framework

The geographical environment and natural elements can be effective in the organization and evolution of the narrative and create attraction in the words. The following narrative is vitally telling that all the logical and natural elements of life have been deprived of it and life in it is on the verge of destruction and only a process that is derived from the ability, good wisdom, desire and lived experience of the actor can have results. recover the lost. Now, in this challenge, the important thing to think about is whether the ecosystem goes forward with the actor in the production of action based on its existence, or it is the hero



and the actor who gives new life to the ecosystem from its existential elements and makes it Does the original cycle return?

The current research is based on the approach of semantic signs of discourse that examines two types of narrative systems, classical narrative and event narrative.

In fact, the main goal of this research is to examine the role of an activist who tries to restore the lost capital of the ecosystem by donating his belongings and accepting the risks and damages that lead to his death during the occurrence of events. And he performed an action with all the capabilities of infinity. In such a way that its permanence and effect are not confined to a specific time and place and remain alive and dynamic forever. In other words, the final action is the product of two important characteristics, namely, the ability to be present in existence and wisdom.

3. Conclusion

In the analysis of Arash Kamangir's poem, we investigated the desired narrative evolution based on the actor's relationship with the living world and showed that the elements of nature and bio-economy do not have a role to help the hero of the narrative, because they were closed and did not have the power to act, and maybe only with silence. silence and stillness were influential in creating Arash's actions and caused him to reach an existential unity from all external and internal pluralities and turn it into a force that manifests itself in throwing an arrow and its fruit is salvation. Be the environment and the land.

A process that, due to the connection with the living world, the individual wisdom of the actor and the collective wisdom of the society and the ability to be present in the process of creating the action, made the final action go beyond the state of occurrence and cross the fence of time and place and is not limited to a period and time. Successive generations will also benefit from it. An action that Arash alone was not responsible for its emergence and creation, and its non-mechanical part was formed as a result of communication with



Journal Of Narrativestudies

E-ISSN:2588-6231

Vol.8, No. 15

spring and summer 2024

Research Article



the living world. The people, that is, the children, mothers, women and men who watched this event, looked and prayed and wished for victory for him in organizing and shaping the final effective action and drawing and image of the social model of his heroism and helping him in recovery and childbirth. Again and organizing were narrative phenomena. A process that is the product of action, wisdom and stability and has the characteristics of infinity and eternity and is still being formed and born. In the end, his heroic ability, wisdom and thought manifested in the existence of existence and gave birth to action-myth. In such a way that until now, it is in the process of fertility, birth, formation and production in the scope of time and place.

دوفصلنامه روایت‌شناسی

سال ۸، شماره ۱۵، بهار و تابستان ۱۴۰۳، صص ۱۱۱-۱۴۳

مقاله پژوهشی

بررسی تکامل روایی در منظومه آرش کمانگیر

براساس رابطه کنشگر با جهان زیسته

فاطمه بهار*

(دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۸ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۱۱)

چکیده

این پژوهش کوشیده تا با بررسی روایت آرش کمانگیر به واکاوی کنشگری او در پرتاب تیر که برای نجات بوم‌زیست انجام شد، پردازد و نشان دهد که این کنش چگونه نظام بازپردازی جهان را رقم زده است. کنش اسطوره‌ای که در این گفتمان تجلی می‌یابد حاصل ترکیب کنش و خرد است که گویای ماندگاری کنش است. کنش آرش، کنشی با ویژگی بی‌کرانگی است که به‌صورت فراکنش درآمده است، حد و مرز و زمان و مکان ندارد و تا همیشه جاری است و همچنان در گستره زمانی در حال شکل‌گیری است. خرد شکل‌گرفته در این کنش نیز محصول تعامل با پدیده‌های جهان هستی است که باید آن را هستایش یعنی آیش^۱ به همراه هستی در جهت بازآفرینی نامید که مؤید این باور است که تکامل روایی مدیون توانش قهرمانانه و خرد است که در هستایش تجلی یافته و مجموعه این پدیدار روایی کنش اسطوره را رقم زده که درنهایت باعث بروز فراکنشی با همه ویژگی‌های اگزستانسیالیستی یا بی‌کرانگی شده که اثر آن تا امروز باقی است.

واژه‌های کلیدی: آرش، جهان زیسته، کنش و فراکنش، کنش اسطوره، خرد فردی و جمعی.

۱. دانش‌آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه گرمسار، گرمسار، ایران (نویسنده مسئول)

* bahar.sc@fmgarmsar.ac.ir

<https://orcid.org/0009-0005-9611-7842>



Copyright: © 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY - NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

۱. مقدمه

روایت تمهیدی آگاهانه است؛ تمهیدهای بازنمایی که آگاهانه شکل می‌گیرند و نیت‌های ارتباطی سازندگانشان را شکل می‌دهند (کوری، ۱۳۹۱، ص. ۱۷). اسکولز^۲ و کلاگ^۳ در کتاب ماهیت روایت، روایت را این‌گونه تعریف می‌کنند: «کلیه متون ادبی که دارای دو خصوصیت وجود قصه و حضور قصه‌گو است، می‌توان یک متن روایی دانست» (اخوت، ۱۳۷۱، ص. ۸). منظومه «آرش کمانگیر» روایتی مبتنی بر تجربه زیسته از زیست‌بومی است که به خطر افتاده و کنشی فراتر از تصور نیاز است تا این بحران را برطرف کند. در این روایت کنش مقدمه ورود به تکامل روایی است؛ یعنی کنش به‌تنهایی مسئول همه رویداد نیست و فقط بخش مکانیکی رویداد را تضمین می‌کند. اما بخش غیرمکانیکی رویداد بخشی است که باید در اثر ارتباط با جهان زیسته و خود اصل تجربه حضور شکل گیرد. چگونه تجربه زیسته در ارتباط با جهان پدیده‌ها سبب تحول و تکامل کنش به سوی فراکنش می‌شود که می‌توان آن را کنش - اسطوره نامید؟ کنش - اسطوره زمانی شکل می‌گیرد که کنشی به جای نتیجه مادی و کمیت، نتیجه‌ای پدیداری بدهد. در این حالت کنش نه تنها پایداری، خرد و مقاومت تولید می‌کند، بلکه دارای ویژگی بی‌کرانگی و اگزستانسیالیستی نیز می‌شود و کنش شکل‌گرفته از حالت رخداد فاصله می‌گیرد و قابلیت کنش = اسطوره پیدا می‌کند، زیرا در محدوده زمان و مکان نمی‌گنجد و فراتر از آن حرکت می‌کند و نسل‌های آتی به‌صورت پیوسته از آن استفاده خواهند کرد.

این پژوهش بر آن است تا نشان دهد که چگونه کنشگر در زمانی محدود با تولید کنش مبتنی بر هستایش، سیر حرکت روایی را ترسیم کرده است. رویکرد اصلی مبتنی بر تکامل سیر روایی است و از طریق این سازوکار روایی و براساس سیستم روایت

مورد مطالعه نشان خواهیم داد که چگونه کنشگر توانسته با استفاده از جنبه وجودی و حضوری خود زندگی، زیست‌بوم و عناصر ازدست رفته‌اش را بازیابی کند و همه جریان‌های سلب‌شده را به چرخه حیات بازگرداند تا درنهایت به ارزشی که مدنظر است، دست یابد. آرش با گذشتن از خود و با پرتاب فقط یک تیر که آمیزه‌ای از وحدت وجود ناشی از تکثرهای پیرامون او بود، توانست زندگی از مدار خارج‌شده را به جریان اصلی خود بازآورد. رویدادی آینده‌نگرانه که تا امروز هم‌چنان در زمان جاری است. کنش با تجمیع آیش و هستی، رویدادی خردمندانه را شکل داده است.

۲. پیشینه پژوهش

درمورد ماجرای آرش کمانگیر پژوهش‌ها و تحقیقات گسترده و بسیاری صورت گرفته است و هرکدام از زوایای مختلف به بررسی و تحلیل این شخصیت و ماجرا پرداخته‌اند. حماسه آرش کمانگیر در شعر سیاوش کسرای (مرادی، ۱۳۹۲)؛ شاعر همه هستی و مردمان را به گونه‌ای به تصویر می‌کشد که گویی در انتظار ظهور آرش و تیر او هستند، که این خود به نوعی الهام‌گیری از موضوع انتظار ظهور منجی است. لحن حماسی، زبان متمایل به کهن و باستان‌گرایی و بهره‌گیری از فن تشخیص برای بخشیدن فضایی زنده و متحرک به داستان، از برجسته‌ترین ویژگی‌های منظومه‌ی «آرش کمانگیر» است.

فریده داودی مقدم (۱۳۹۴) در مقاله «تحلیل روایت اسطوره‌های آرش کمانگیر» نتیجه گرفته است که شاعر از راویان متعدد، در جهت پیش‌برد روایت و برجسته‌سازی شرایط حاکم بر جامعه از طریق شرح کنش کانونی‌سازان و کانونی‌شوندگان پویایی استفاده کرده است که در شکل‌گیری طرحی قهرمانانه و اسطوره‌ای به گونه‌ای مؤثر عمل کرده‌اند. همین روایت‌پردازی مناسب و هماهنگی آن با بافت حماسی و توصیفات

غنایی متن، موجب تأثیر و تشخیص کارکرد اساطیری، جامعه‌شناسانه و ادبی اثر ماندگار کسرایی شده است.

کوپا و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله «کهن‌الگوی قهرمان در منظومه آرش کمانگیر سیاوش کسرایی» نشان داده‌اند، آرش که کهن‌الگوی قهرمان در شخصیت او حاکم است، با طی کردن فراز و فرودهای مختص این کهن‌الگو، مسیر خودشناسی را به سرانجام رسانده و به «خود» واقعی‌اش پی برده است. در بُعد اجتماعی نیز ایرانیان به شناخت نسبت به هویت جمعی و خود قومی و ملی خویش رسیده‌اند.

نیکروز و خلیلی جهرمی (۱۳۹۶) در مقاله «دگردیسی اسطوره مهر در شعر آرش کمانگیر سروده سیاوش کسرایی» به بررسی اساطیر آیین مهری در شعر آرش کمانگیر می‌پردازند. نگارندگان در این پژوهش به این نتیجه رسیده‌اند که قدرت شگفت‌انگیز آرش در دفاع از وطن و شکستن بن‌بست‌ها و تحقیر دشمن با استفاده از ابزار خاص اهورایی حاصل این دگردیسی بوده و توانسته است کارکرد مشابهی در عصر شاعر داشته باشد.

نشانه‌شناسی در شعر آرش کمانگیر (اصلان استواری، ۱۳۹۴) که در آن به تحلیل لایه‌های پنهان و ژرف‌ساخت شعر آرش کمانگیر (بازآفرینی سیاوش کسرایی) پس از تبیین خوانش اکتشافی، خوانش پس‌نگر، دلالت، هیپوگرام، منظومه توصیفی (هسته و اقمارش) به بررسی و تحلیل ژرف‌ساخت و لایه‌های پنهان شعر آرش کمانگیر پرداخته است.

بررسی تداوم زمان در منظومه آرش کمانگیر (اسداللهی و همکاران، ۱۳۹۵)، ضمن تأکید بر نقش زمان به‌عنوان یک عنصر روایی مهم، براساس نظریه ژرار ژنت به بررسی تداوم زمان و انواع شگردهای روایی در بخش تداوم که دربرگیرنده حذف، چکیده و صحنه می‌شود پرداخته است و درنهایت نشان داده که قدرت توصیف‌ها از حذف بیشتر است.

بازنویسی داستان آرش کمانگیر در ادبیات معاصر ایران از پیش‌متن حماسی تا پس‌متن تراژیک (حسین‌زاده و شهپرراد، ۱۳۹۸) با تکیه بر تعاریف ژنت و بررسی بازنویسی این داستان در دوران معاصر توسط سیاوش کسرایی در قالب شعر و بهرام بیضایی در قالب نمایشنامه، نشان داده شده که پیش‌متن داستان آرش که در اصل بن‌مایه حماسی داشت، چگونه پس از پرداخت کسرایی در همین چارچوب، در بازنویسی بیضایی از شاکله‌های حماسی فاصله می‌گیرد و به نوع ادبی تراژدی نزدیک می‌شود.

۳. چارچوب نظری

محیط جغرافیایی و عناصر طبیعی می‌توانند در ساماندهی و سیر تکاملی روایت اثرگذار باشند و موجب ایجاد جاذبه در کلام شوند. روایت پیش رو گویای حیاتی است که همه عناصر منطقی و طبیعی زیست از آن سلب شده و زندگی در آن رو به نابودی است و تنها یک فراکنش که برگرفته از توانش، خرد نیک، آیش و تجربه زیسته کنشگر است می‌تواند داشته‌های ازدست رفته را بازیابی کند. حال در این چالش نکته قابل تأمل این است که آیا زیست‌بوم در همراهی با کنشگر در تولید کنش مبتنی بر هستایش پیش می‌روند یا این قهرمان و کنشگر است که از عناصر وجودی خود به زیست‌بوم جانی دوباره می‌بخشد و آن را به چرخه اصلی خود بازمی‌گرداند؟

پژوهش حاضر مبتنی بر رویکرد نشانه معناسناختی گفتمانی است که دو نوع سیستم روایی را بررسی می‌کند، روایت کلاسیک و روایت رخدادی. در داستان‌های کلاسیک، غالباً با یک شخصیت مرکزی روبه‌رو هستیم که به صورت فعال^۴ در داستان حضور دارد و بر رویدادها و افراد پیرامون خود تأثیر می‌گذارد. این روایت، شامل رخدادهایی است که در متن روایی وجود دارد و موجب بروز کنش‌هایی از جانب قهرمان اصلی می‌شود و بحث اصلی ما نیز در خلال رخدادهایی است که در طول این روایت بروز

می‌کنند. در واقع هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش کنشگری است که در حین بروز رخدادها، از طریق اهدای داشته‌های وجودی خویش و پذیرفتن خطرها و آسیب‌هایی که به مرگش منجر شود، می‌کوشد تا سرمایه‌ی ازدست‌رفته زیست‌بوم را بازگرداند و کنشی با همه قابلیت‌های بی‌کرانگی را به انجام رساند. آنگونه که ماندگاری و اثر آن محصور زمان و مکان خاصی نباشد و تا همیشه زنده و پویا بماند. به عبارتی کنش‌هایی محصول دو ویژگی مهم یعنی توانش حضور درون هستی و خرد است. خرد هم محصول تعامل با پدیده‌های جهان هستی است که باید آن را هستایش نامید. خرد در ساماندهی کنش نقش بسزایی دارد. خرد، هم فردی است و هم جمعی که موجب بروز کنش خواهد شد. هستایش در نظام نشانه‌معناشناسی هستی به همراه آیش است و آیش یعنی بازیابی قوا و هستایش هستی را بازیابی کردن و یا به بازآفرینی سوق دادن است. پس آرش تکامل روایی را مدیون توانش قهرمانانه و خرد می‌داند که این دو در هستایش تجلی می‌یابد و مجموعه‌ی این پدیدار روایی را کنش = اسطوره می‌نامیم.

۳-۱. بوم‌زیست در روایت آرش کمانگیر

بوم‌زیست از دو واژه بوم و زیست تشکیل شده است. بوم به معنای مکان، ناحیه، منطقه و سرزمین است و زیست به معنای زندگی و حیات که هم مربوط به انسان است و هم مربوط به بوم؛ حال معنای بوم‌زیست جاری بودن حیات در جایی یا مکانی است. بی‌شک این جاری بودن هم با هستی مرتبط است و هم با زایش و پویایی؛ یعنی اینکه هستی در جایی جاری است و این هستایش ثابت و منجمد نیست و پیوسته در زایش و پویایی به سر می‌برد؛ به همین دلیل بوم‌زیست هم با زیستن، هم با تجربه زیستن و هم با پویایی مرتبط است. بوم‌زیست را می‌توان زنجیره‌ای تراانسان مکانی یا به نقل از برک^۵، مزولوژی^۶ دانست که به معنای قابلیت انتقال، حرکت، حضور و تحول در یک

مجموعه است. اگر هر موقعیتی را وابسته به یک پیش‌موقعیت و در تعامل با موقعیت بعدی بدانیم، باید بوم زیست را فرایند بدانیم. در این فرایند هر بوشی آمادگی تبدیل شدن به بوشی جدید را دارد، به این شرط که در زنجیره ترانسان مکانی قرار گیرد. حال چگونه نشانه بوم‌زیست شکل می‌گیرد؟ هرگاه مکان و کیفیت زندگی در تلاقی با یکدیگر سبب شکل‌گیری گزاره‌هایی شوند که بر اثر انتقال از یک وضعیت به وضعیت دیگری به دست آیند با نشانه بوم‌زیست مواجهیم (شعیری، و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۷۰). مکان نیز همانند زمان، جزء عناصر قابل توجه قصه است. انسان‌ها در مکان‌های مختلفی زندگی می‌کنند. مکان داستان در روایت پیش رو، سرزمین مازندران است؛ جایی که سلسله‌جبال البرز و قله دماوند وجود دارد. به عبارتی سیر روایی داستان آرش اقتضا می‌کند که حوادث در سرزمینی اتفاق بیفتد که در آن رشته کوه‌های بلند وجود داشته باشد و برای باورپذیرتر شدن پرتاب تیر، نیاز به موقعیتی است که بتواند به وقوع حادثه کمک کند (کیخای فرزانه و تاج‌آباد، ۱۳۹۲، ص. ۱). روایت از ابتدا تا انتها در کوه‌های البرز شکل می‌گیرد و در فضای پیرامون آن ادامه پیدا می‌کند. داستان در محور زمانی معنا می‌یابد و از پیشین تا پسین گسترده می‌شود. برونو لاتور^۷ اعتقاد دارد که هر موقعیتی وابسته به پیش‌موقعیتی است و بدون اینکه بر آن موقعیت برتری سلسله مراتبی داشته باشد، زمینه را برای عبور به آن موقعیت فراهم می‌کند. بنابراین هر حضور به‌واسطه جهش و گسست‌هایی که سبب تکامل و استحاله آن می‌شوند، خود را در مسیر فرایند کنش تکامل می‌بخشند (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۸۰).

۴. بحث و بررسی

۴-۱. تصویرسازی زمانه در بیان روایت

برف می‌بارد؛

برف می‌بارد به روی خار و خارا سنگ.
 کوه‌ها خاموش،
 دره‌ها دل‌تنگ،
 راه‌ها چشم‌انتظار کاروانی با صدای زنگ ...
 بر نمی‌شد گر ز بام کلبه‌ها دودی،
 یا که سوسوی چراغی گر پیامی مان نمی‌آورد،
 ردّ پاها گر نمی‌افتاد روی جاده‌ها لغزان،
 ما چه می‌کردیم در کولاک دل‌آشفته دم‌سرد؟!
 آنک، آنک کلبه‌ای روشن،
 روی تپه روبه‌روی من ...

اولین صحنه از کوه آغاز می‌شود. حادثه در بلندترین قله همان کوه‌ها رخ می‌دهد و مرگ قهرمان نیز در همان جا اتفاق می‌افتد و رهروانی که در پی الهام از آرش هستند در همان کوه‌ها به دنبال او می‌گردند (کیخای فرزانه و تاج‌آبادی، ۱۳۹۲، ص. ۱). تاریکی، خاموشی خانه‌ها و محیط زندگی و جاده‌ای خالی از رهگذر و مسافر، کولاک و برفی که نماد به‌هم‌ریختگی اوضاع روزگار و محدودیت همه نشانه‌های انسانی و حیات است و گویای زیست‌بومی است که در زمستانی سنگین و آشفته در بند شده است. از همین آغاز روایت تأکیدی بر عدم حضور نشانه‌هایی از عناصر زیست در جریان زندگی وجود دارد. خاموشی، برنیامدن دود از کلبه‌ها، تاریکی، دل‌تنگی و ... نشانگر معنایی است که از دست رفته و آرش است که باید وجود و حضور خود را در بوم‌زیست جاری کند تا عنصر زندگی را دوباره به جریان اندازد و هویت از دست رفته این سرزمین را بازگرداند.

هم‌زمان با تصویرسازی فضای نامرادی و حرمان، با نشانه‌هایی از زندگی نیز مواجهیم که ما را در تعامل به موقعیت بعدی قرار داده و آماده ورود به وضعیت پس از آن می‌کند. گویی باعث می‌شود که شنونده یا خواننده با شنیدن و خواندن این بخش از متن متوجه عمق فاجعه و کیفیت نابسامان زیست‌بوم و جغرافیای دربند شود و با فرایندی بوشی آماده ورود به کنش جدید شود. با مطالعه متن این منظومه با نوعی پویایی در عرصه زمانی و مکانی روبه‌رو هستیم و هر لحظه که پیش می‌رویم با تصویر و صحنه‌ای جدید و متفاوت و وابسته به آنچه که از قبل رخ داده مواجه می‌شویم. نظام زیسته در شرایط نامتعادل و بحرانی قرار گرفته و نظم و انسجام معمول آن به هم ریخته و آرش باید به‌عنوان کنشگر وارد عمل فراکنشی شود، همه قدرت و خرد خود را به کار گیرد و از رخداد فراتر رود تا بتواند زمینه‌ساز بروز کنشی پایدار شود، به گونه‌ای که نسل‌های پی‌درپی از آن بهره‌مند شوند. چراکه این کنش گستره زمانی و مکانی فراتر از تصور خواهد داشت و موجب ترسیم نظام اجتماعی جدید می‌شود.

فصل‌ها فصل زمستان شد،

صحنه گلگشت‌ها گم شد، نشستن در شبستان،

در شبستان‌های خاموش،

می‌تراوید از گل اندیشه‌ها عطر فراموشی.

ترس بود و بال‌های مرگ؛

کس نمی‌جنبید، چون بر شاخه برگ از برگ.

فضای بوم‌زیستی، گویای پایان زندگی است. عنصر خاموشی راوی دربند شدن نور و پیش رفتن به سمت نیستی است؛ مردم و طبیعت نیز توان ایستایی در برابر خاموشی و تاریکی را ندارند و زمان نیز در این جغرافیا به بند کشیده شده است؛ ایستا و ساکن.

سکوت به معنای غیاب هرگونه عنصر زبانی در گفتار و همچنین در نوشتار است که با نبود خود به صورتی متناقض حضوری نشاندار و معنادار ایجاد می‌کند. سکوت وقتی معنادار است که یک فقدان یا جای خالی در یک بافت گفتمانی به مدلولی دلالت کند که پیوسته به تعویق می‌افتد (سجودی و صادقی، ۱۳۸۹، ص. ۷۱). به نظر می‌رسد سکوت و خاموشی نقش مهمی در پیش‌برد مسیر این روایت و انتقال معنا بر عهده دارند. نظام جمعی و نظام زیستی دچار آسیب و بحران شده‌اند و ترکیب توانش قهرمانانه، کنش و خرد کنشگر موجب بروز فراکنشی ماندگار در جهت نجات سرزمین می‌شود و کنش = اسطوره را رقم خواهد زد و زندگی را جایگزین مرگ و نابودی خواهد کرد.

آخرین فرمان، آخرین تحقیر

مرز را پرواز تیری می‌دهد سامان!

گر به نزدیکی فرود آید،

خانه‌ها مان تنگ،

آرزومان کور

ور ببرد دور،

تا کجا؟ تا چند؟

آه! کو بازوی پولادین و کو سرینجه ایمان!

رویدادهای پی‌درپی براساس نظامی از پیش تعیین‌شده می‌روند تا کنش نهایی با همه ویژگی‌های فراکنشی محقق شود. تعامل و گفت‌وگویی که بین آرش و محیط پیرامونش شکل می‌گیرد حاکی از نظامی است که با تداوم خود باید منتهی به ساماندهی کنش یا

فراکنش شود. باید کنشی در جهت تولید دوباره هستی و زندگی شکل بگیرد تا وجه وجودی حرکت آرش مؤید رهایی سرزمین دربند شود.

اینجا پرسشی مطرح می‌شود که فقط آرش باید در عمل پاسخ‌گوی آن باشد. تیر باید تا کجا و چگونه پرواز کند که اسارت، تاریکی و خاموشی جای خود را به روشنی و رهایی بسپارد؟! بی‌شک کنشی فراتر از همیشه نیاز است تا این همه آشفتگی را در زمانی اندک به آرامش و سامان برساند. ارزش‌هایی که از دست رفته‌اند و باید با پذیرفتن خطر و اعمال کنشی خردمندانه و پایدار و توانش قهرمانانه همه آن‌ها را به چرخه زندگی بازگرداند. رویدادها نیز به صورت ساماندهی روایت پیش می‌روند و گویای آشفتگی موجود در جامعه هستند. کنشی که در اثر ارتباط با جهان زیسته به صورت کاملاً هماهنگ و زمانمند و با ایجاد تعامل با پدیده‌ها در جهت نیل به مقصود، سامان می‌گیرد. جامعه بحران‌زده در انتظار کنشگری است که بتواند با حضوری توانمند و با مقاومت و پایداری همه ارزش‌های ازدست رفته را بازیابی کند و هستایش هستی را به آن بازگرداند.

آسمان الماس اخترهای خود را داده بود از دست

بی‌نفس می‌شد سیاهی در دهان صبح؛

باد پر می‌ریخت روی دشت باز دامن البرز،

لشکر ایرانیان در اضطرابی سخت دردآور،

دو دو و سه سه به پیچ پیچ گرد یکدیگر؛

شاعر همان‌گونه که راوی اضطراب جامعه با فضاسازی ملموس است؛ روایتگر دلهره و انتظار به امید رویدادی نیک برای رهایی از مخاطره‌ای هولناک نیز هست. صبح که همواره نماد آرامش، روشنایی و شروعی دوباره است؛ نشانه‌ای از تشویش و آشوب وقوع حادثه‌ای

بزرگ برای نجات زیست‌بوم آشوب‌زده است و آرش باید در روز موعود فقط در یک کنش، نظام ازدست‌رفته زیست‌بوم را با پرتاب تیری که برگرفته از صدها هزار نیروی متکثر وجودی خود و دنیای پیرامونش است، بازپردازی کند و آینده‌ازدست‌رفته و نامعلوم را بازسازی کند و خود و وجه وجودی خود را به‌خاطر سرزمین و بازیابی کردن هستایش آن، قربانی کند. درواقع کنشی خردمندانه و منطقی باید بروز کند تا فداکاری آرش به‌خاطر سرزمین و حفظ موجودیت آن به نتیجه‌ای مطلوب دست یابد.

۲-۴. نقش و تأثیر جامعه و مردم در بیان وقوع کنش

مردم، به‌عنوان شخصیت‌های دیگر منظومه، در قصه و زیست‌بوم مورد حادثه از اهمیت خاصی برخوردارند. گرچه به نظر می‌رسد آرش، یکتا شخصیت این داستان و روایت است؛ اما مردم در شکل‌های مختلف از جامعه محرک و برانگیزاننده‌ او در مسیر داستان هستند و شاید اگر آن‌ها نباشند، آرش دلیلی ندارد تا پا به میدان بگذارد، چراکه این مردم در قالب خاک و وطن معنا پیدا می‌کنند و مفهوم بوم و جغرافیا با حضور مردم جان می‌یابد. جغرافیایی که باید از گزند آسیب و آفت ایمن بماند (کیخای فرزانه و تاج‌آبادی، ۱۳۹۲، ص. ۲). توانش حضور در نظام هستی وابسته به نظام جمعی است، یعنی آرش به‌تنهایی مسئول ایجاد آن نیست، بلکه مردم یعنی مادران، کودکان، زنان و مردان با نگاه و دعا و ابراز عشق و محبت ترسیمی از نظام توانش قهرمان هستند. خرد محصول تعامل با پدیده‌های جهان هستی است و اینجا نقش خرد جمعی یعنی مردم در کنار خرد فردی کنشگر در شکل‌دهی و تقویت کنش، اثرگذار بوده و ارتباط منطقی کنش و خرد نیز در رسیدن به حرکتی فراکنشی مؤثر عمل کرده است. انرژی برگرفته از تعامل کنشگر با پدیده‌های پیرامونش او را در بازیابی قوا و آیش هستی یاری می‌کنند و با توجه به ارتباط و تعامل او با تجربه زیسته، فرایند هستایش نیز تکمیل خواهد شد.

کودکان از بام‌ها او را صدا کردند،
 مادران او را دعا کردند.
 پیرمردان چشم گرداندند.
 دختران، بفشرده گردن‌بندها در مشت،
 هم‌ره او قدرت عشق و وفا کردند.

نکته قابل توجه در این روایت نظمی است که در ساماندهی آن دیده می‌شود. اوج بحران، انتظار واقعه‌ای که در شرف وقوع است و مردمی که نگران از سرنوشت هستند. اکنونی که پس از مناجات با عناصر طبیعت شکل گرفته، در حال تبدیل شدن به وجهی از آینده و انتقال به آن است. در این بخش از روایت گویی بر و بوم جان گرفته و زیست یافته‌اند و در جهت انتقال معنا پیش می‌روند و با هر گام آرش به سوی مقصد بعدی حرکت می‌کنند و گویای استمرار موقعیت و وضعیت دوگانه امید و ناامیدی هستند. حضور مردم گواه زیستی است که به خطر افتاده و خاکی که از رویش و زندگی بازایستاده و اکنون باید این عناصر به وسیله تعامل با محیط پیرامون خود، همراه قهرمان روایت و امکانی برای رسیدن به هدف باشند. جانی به خاک برای رویش، به باد برای وزش، به آب برای بارش و به آتش برای نور و تابش نمانده تا مسیر راه آرش را هموار کنند و خود، او را به تماشا نشسته‌اند تا شاید کنش او فره رفته از سرزمین را بازآورد. آرش باید با کنشی شگرف و قدرت و نیرویی از وجود خود را که تبلور خرد، توانش قهرمانانه و کنش است به طبیعت و بوم‌زیست در بند نثار کند تا جان از دست رفته، دوباره به آن بازگردد. گفت‌وگویی میان آرش و مردم شکل نمی‌گیرد، اما نگاه‌ها، باور و معنای مورد نظرشان را در اوج سکوت و خاموشی و با نگاه‌هایی نگران به او منتقل می‌کنند که همان وجه خرد جمعی است که در کنار خرد فردی آرش، فرصتی

برای تمرکز و تعمق کنشگر در مسیر پیش رو می‌شود و مجموعه پدیدار روایی را ترسیم می‌کند که به تکامل روایی منجر خواهد شد.

آرش، اما هم‌چنان خاموش،
از شکاف دامن البرز بالا رفت
وز پی او،
پرده‌های اشک پی‌درپی فرود آمد.

تصویر کوه نمادی از بلندی و عروج و اوج گرفتن است (پارسا، ۱۳۹۹، ص. ۶). بخشی از روایت، لحظه بالا رفتن آرش از شکاف کوه دماوند است که خود گویای امیدی است که اینک آرزویی محال شده است. تصویر مردمی که با تشویش حرکت آرش را به تماشا نشسته‌اند. مردمی که پیر و جوان و زن و مرد در حالات مختلف، بر بام، پشت پنجره و در راه، نظاره‌گر بالا رفتن آرش از دماوند هستند (کیخای فرزانه و تاج‌آبادی، ۱۳۹۲، ص. ۴) و با خرد خود در حال انتقال معنای غیرمکانیکی رویداد می‌شوند و زمینه را برای بروز فراکنشی فراتر از گستره زمانی و مکانی فراهم می‌سازند. وجه خاموشی نیز به نوعی روایتگر تمرکز آرش بر عناصر وجودی و درونی خود اوست تا با تأمل و اندیشه بتواند به ارتقای قوای درونی خود کمک کند و با خرد فردی خود در کنار توانش و خرد جمعی نظام اجتماعی از هم گسیخته را سامانی دوباره بخشد. به نظر می‌رسد خاموشی و سکوت، سکون و ایستایی با اینکه عناصری در جهت القای ترس و تاریکی‌اند، فرصت و زمانی برای اندیشیدن نیز هستند تا آرش نیروهای درونی و پراکنده خود را منسجم و متمرکز کند و از دل این خاموشی و تاریکی عبور کند و به هدف غایی خود که اسباب آن فقط یک تیر و پرتاب آن است، دست یابد. او

در سکوت و سیاهی در دل کوه حرکتی رو به اوج دارد و در حال تعامل با همه پدیده‌هایی که است که در پیرامونش حضور دارند و به او در تحول و تکامل کنش نهایی کمک خواهند کرد و موجب بروز توانش قهرمانانه او خواهند شد.

بی‌شک آرش در میان این همه تلاطم، خود را آماده فراکنش قهرمانانه‌ای می‌کند که نتیجه‌اش جز نجات و رهایی برای هویت فردی و جمعی جامعه و نظام زیستی نخواهد بود. فداکاری و قربانی شدن آرش ابعادی فراتر از رویداد دارد، چراکه رویداد یا رخداد قابل تصور و شناسایی است، اما کنش او دارای ویژگی بی‌کرانگی یا اگزستانسیالیستی است و اثر و نتیجه آن تا امروز بر جامعه باقی است، زیرا توانست تا همیشه ضامن بقای سرزمین و مردمش باشد و کنشی را رقم بزند که به جای نتیجه کمی و مادی، نتیجه‌ای پدیداری و فرابومی بدهد.

۳-۴. توالی رخدادها

موقعیت‌ها سلسله‌وار یکی پس از دیگری رخ می‌دهند و بر شکل‌گیری رخداد بعد از خود اثر می‌گذارند. به عبارتی میان بوم‌زیست و نشانه‌های بیرونی آن ارتباطی مستقیم وجود دارد که موجب عملکرد صحیح می‌شود (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۸۱). توصیف فضا و مکان داستان نیز تا حدود زیادی توانسته است به ساختن شخصیت و فرایند روایت‌گری کمک کند و مثل یک شخصیت جان‌دار در واداشتن اشخاص داستان به رفتارهای گوناگون مؤثر باشد. توجه به منطقه و زمینه‌ای که داستان در آن اتفاق می‌افتد در رمزگشایی مجاز منحصر به فرد آن مؤثر است (داوودی‌مقدم، ۱۳۹۴، ص. ۱۴۴). شاید خانه، به‌عنوان معمول‌ترین و مهم‌ترین عنصر در زمینه داستانی، مرکزی برای کل روایت و جولان‌گاهی اساسی برای تعیین حالت و شکل دادن به داستان، شخصیت‌ها و وقایع به‌شمار رود. (تولان، ۱۳۸۶، صص. ۱۶۴-۱۶۹، ۲۰۵-۲۰۸).

در این روایت، سرزمین همان خانه‌ای است که داستان، شخصیت‌ها و عناصر روایی در آن شکل می‌گیرد.

در همه این بخش‌ها نوعی حرکت و انتقال از حالتی به حالت دیگر و از مکانی به مکان دیگر را می‌بینیم. گویی قدم به قدم به هدف و مقصد مورد نظر نزدیک می‌شویم و مفهوم بوم نیز معنادار می‌شود. توانشی قهرمانانه در حال شکل گرفتن است. آرش در این مرحله از روایت خود را به بلندترین و بالاترین نقطه، یعنی اوج قله رسانده است و با وجودی سرشار از انرژی و قدرت ماورائی می‌کوشد تا با بانگی رسا همه نیروی نهفته خود را در طبیعت دلمرده رها سازد تا شاید جانی دوباره در زیست‌بوم بدمد و هستی را به پدیده‌های جهان بازگرداند و تحول و تکاملی در کنش خود به وجود آورد. آرش در هر مرحله‌ای که پیش می‌رود در اثر ارتباط با جهان زیسته و تجربه زیستی، به سمت کنش = اسطوره پیش می‌رود. کنشی که مرز ندارد و بی‌مکان و بی‌زمان است و هم‌چنان نیز جاری است و اثر و ماندگاری آن تا بی‌پایان ادامه خواهد داشت.

منم آرش؛

منم آرش، سپاهی مرد آزاده،

به تنها تیر ترکش آزمون تلختان را

اینک آماده.

آرش کسرابی قهرمانی است که به شکل رمانتیک و اجتماعی رجز می‌خواند، به جای آن‌که ذاتاً یک قهرمان رجزخوان باشد (براهنی، ۱۳۷۲، ص. ۵). آرش، گهگاه اندیشه‌ای شاعرانه و زیبایی بر زبان می‌آورد که تأکیدی است بر عنصر زندگی، همان عنصری که بنا به قول عابدی، این شعر را «فرازمایی» می‌کند. از این بند به بعد «تک‌گویی» آرش

شروع می‌شود. تک‌گویی آرش، بخش نسبتاً عمده‌ای از این مجموعه را تشکیل می‌دهد و حالت خطابی آن را پراهمیت می‌یابیم. این حالت، کفه شعر را به سوی خویش متمایل می‌کند. از این حالت و از این بخش، به یک استعداد از منظومه آرش می‌رسیم؛ استعداد «دکلمه» (عابدی، ۱۳۷۹، ص. ۶۳). به نظر می‌رسد رجزخوانی آرش نوعی پروتز گفتمانی است تا به واسطه آن بتواند تمام نیروهای متکثر پیرامونش را در خود به وحدت تبدیل کند تا به صورت نیرویی فرازمینی در قالب پرتاب یک تیر پایان‌بخش بحرانی باشد که زیست‌بوم را دربند کرده است و هستایش آن را تکمیل کند. آرش توانش حضور خود را در تیری که ثمره خرد، تعامل و مقاومت است بروز می‌دهد. در اصل بی‌کرانی کنش او جلوه و نماد ظاهری از حرکت نبود و نتیجه‌ای هم که به بار می‌آورد دربند زمان او نماند، بلکه برآیند آن همچنان و تا امروز جاری و ساری است و به آیندگان نیز منتقل خواهد شد.

۴-۴. حضور عناصر چهارگانه

در اسطوره‌های ایرانی، طبیعت و عناصر طبیعی نقش اساسی دارند. آرش برخاسته از تمدنی است که در فرهنگ آن زمان باورها و اعتقاداتی نظیر ستایش و احترام به آب، خاک، باد و آتش حاکم است اگرچه خود این فرهنگ هم محصولی به نام تمدن را به همراه دارد (حاجیان، ۱۳۸۰، ص. ۶۴).

در این زمان آب، خاک، باد، آتش و همه جریان هستی و زیست به خطر افتاده‌اند؛ تیر آرش نه فقط برای نجات جان انسان، که برای رهایی زیست‌بومی بود که مردم در آن می‌زیستند. در این روایت زمان و مکان درهم تنیده‌اند و با هم و پا به پای هم خالق اسطوره‌ای این چنین شده‌اند. زمان و مکان روایت‌گرند و زمینه و بستر را برای آفرینش کنش - اسطوره فراهم می‌کنند. در این بخش از روایت نیز نوعی از پروتز گفتمانی بروز

می‌کند و آرش با عناصر زیستی هم‌کلام می‌شود و آن‌ها را بر راستی و پاکی خود گواه می‌گیرد و می‌کوشد به وسیله گفت‌وگو با پیرامونش نیروی یگانه و یکپارچه‌ای را در خود گردآورد تا همه نیرو و توانش او در یک تیر به سوی نجات و آزادی رها شود. گویا سکوت و خاموشی دلیلی برای تمرکز و ذخیره قوای درونی اوست تا کنش نهایی به فرجامی نیک دست یابد و هویت و موجودیت ازدست رفته سرزمین را بازگرداند و هستایش، یعنی زایش زندگی را دوباره به جریان اندازد.

درود ای واپسین صبح، ای سحر بدرود!
 که با آرش تو را این آخرین دیدار خواهد بود.
 به صبح راستین سوگند!
 به پنهان آفتاب مهربار پاک‌بین سوگند!
 که آرش جان خود در تیر خواهد کرد،
 پس آنکه بی‌درنگی خواهدش افکند.
 زمین می‌داند این را، آسمان‌ها نیز،
 که تن بی‌عیب و جان پاک است.

زمین و آسمان نمادهای مقدس آفرینش هستند. زمین به‌عنوان تمثیل مادر و آسمان نماد پدر در ادبیات اسطوره‌ای ایران شناخته شده‌اند و اشاره آرش به این دو عنصر حیات‌بخش نشانه‌ای از تأکید بر باورهای اسطوره‌ای و معنوی است، چراکه در ادیان توحیدی نیز آسمان نماد قداست و مظهر ارزش‌های دینی و معنوی است و در ادب پارسی نیز مظهر بلندی، شکوه، رفعت و عظمت است (علامی، ۱۳۸۷، ص. ۱۲۲). زمین نیز مادر موجودات است و هر چه پدید می‌آید و جان دارد به زمین برمی‌گردد (الیاده، ۱۳۷۶، ص. ۲۷۹). با توجه به این باور آسمان (پدر) و زمین (مادر) را شاهد بر کنش

خود می‌گیرد تا گواهی بر صدق ادعایش و دلیلی بر شروع یک کنش پایدار باشد. با این گفت‌وگو و برقراری ارتباط با جهان زیسته و پدیده‌های پیرامون آرش نیروی وجودی خود را ارتقا می‌بخشد تا بتواند به وحدتی درونی برسد و کنشی را رقم بزند که فرجامش تا بیکرانه جاری و پویا بماند. فراکنشی که در گستره زمانی و مکانی در حال شکل گرفتن و آمیزه‌ای از توان و خرد و کنشی است که با هم جمع شده‌اند و در حال تولید هستایشی جدید هستند و زمین و آسمان و زیست بوم نیز در بند زمان نیستند و متعلق به همه دوران‌ها هستند و نجات آن‌ها با توانش خردمندانه و بیکرانه دلیل بر جاودانگی فراکنش هستند و تا امروز نیز در حال زایش و آیش است و هم‌چنان در حال تولید و بازتولید هستی است.

برآ ای آفتاب، ای توشه امید!

برآ، ای خوشه خورشید!

تو جوشان چشمه‌ای، من تشنه‌ای بی‌تاب.

برآ، سرریز کن، تا جان شود سیراب.

گفت‌وگوی آرش دلیلی برای گسترش امید و زندگی، پیش از شروع کنش نهایی است. در شاهنامه، رستم به یاری سیمرغ در بسیاری از آزمون‌های قهرمانی پیروز می‌شود؛ آرش کسرای اما، در قالبی مدرن‌تر، از عناصر مختلف طبیعت مانند آفتاب و قله‌های کوه و زمین کمک می‌گیرد و طبیعت هم به ندای او پاسخ می‌دهد (حسین‌زاده و شهپرراد، ۱۳۹۸، ص. ۳۴) و این خود تأکید بر این ادعاست که او در همه مراحل این روایت می‌کوشد به همه سرمایه‌های محیطی دست یازد تا انرژی درونی نهفته در وجودش را جهت نجات زیست بوم بیش از پیش پر بار کند. پس با

محیط اطرافش ارتباط برقرار می‌کند. خورشید، هسته مرکزی روشنی و نور است که در این حوزه گفتمان مورد خطاب قرار می‌گیرد. ایجاد نوعی ارتباط با محیط پیش رو و آغاز یک رویکرد بوم‌زیستی سبب تعاملی متفاوت در القای مفهوم مورد نظر شده است. گویی با شکلی از کنش و پیوند از طریق جهان درونی‌اش با عناصر هستی‌بخش پیرامونش با یک سیر صعودی همانند برآمدن خورشید و جوشیدن آب از دل زمین، می‌تواند در انتقال معنای نهایی پیش رود و قوای ازدست رفته را بازیابی کند. همه این عوامل او را به سمت کنش = اسطوره پیش می‌برند و موجب ساماندهی هستایش وجودی این حرکت می‌شوند.

شما، ای قله‌های سرکش خاموش،
 که پیشانی به تندرهای سهم‌انگیز می‌سایید،
 که ابر آتشین را در پناه خویش می‌گیرید؛
 غرور و سربلندی هم شما را باد!

سخن با کوه و قله‌های سر به فلک کشیده، نشان از حضور در فضایی کوهستان و ایستادن در اوج است. به عبارتی آرش با طبیعت پیرامونش به گونه‌ای گفت‌وگو می‌کند که گویی همه آفرینش به تماشای او نشسته، صدایش را می‌شنوند و می‌خواهند او را در مسیر پیش رو همراهی کنند و راه را برایش هموار و آسان سازند، این همان خرد جمعی است که با حضور خود در انتقال نیرو و توانش پیش می‌روند. آرش از راه گفت‌وگو با کوه‌های سر به فلک کشیده، انرژی نهفته در وجود آن‌ها را در خود ذخیره می‌کند تا کنش اصلی خود را به سرانجام رساند. درواقع خاموشی و سکوت قله‌ها نیز به نوعی در انتقال انرژی به آرش تأثیرگذارند. کوه نیز با زبان سکوت و ابهام در جهت

قدرت بخشیدن و انتقال خرد پیش می‌رود. در نهایت سکون، خاموشی و حیرت زیست‌بوم در بند و غیرت آرش تبدیل به نیرویی می‌شود که در پرتاب تیر نمایان می‌گردد و زمینه بروز کنش = اسطوره‌ای می‌شوند. تیری که آرش رها می‌کند تنها تیر پرتاب‌شده در جهان است که کسی را به هلاکت نمی‌رساند، بلکه تیری است که یک قربانی دارد و آن قربانی کسی نیست جز خودش (حاجیان، ۱۳۸۰، ص. ۶۰). این قربانی با کنش هستی‌بخش خود به بازتولید و بازسازی زیست‌بومی پرداخت که همه نیروی حیات‌بخشی خود را ازدست داده بود و پس از بروز کنش چنان قوای ازدست رفته‌اش را بازیافت که ثمره جاودانه آن تاکنون نیز برقرار است.

آری، آری، جان خود در تیر کرد آرش.

کار صدها صدهزاران تیغه شمشیر کرد آرش.

زندگی دوباره به جنبش و حرکت درآمد. سکون، سکوت و خاموشی جای خود را به صدا و سخن و نور داد و زمان ایستاده و در بند، دوباره به گردش افتاد. همه نیروهای نهفته در وجود آرش به یکباره مرزها را درنوردید و در زمان جاری شد و تا امروز زندگی را معنا کرد. کنش آرش محصول زنجیره‌ای از خرد، توانش و تجربه زیسته است که با ارتباطی منطقی در حال تولید فراکنشی با همه ویژگی‌های اسطوره‌ای و ماندگار و همچنان در حال آیش و زایش است و هستایش را بازآفرینی می‌کند.

«البرز، آرش را هر بار از میان می‌برد و تا همیشه او را به دنیا می‌آورد. آرش برای رهایی جاودانه بر بلندترین نقطه بر قلب ناف کیهان، جانش را در تیر می‌نهد تا هرگز به پای البرز بازنگردد. او چگونه می‌تواند بازگردد؟ زیرا او تیر خودش را = که بلند نیزه‌ای بود - با دل خود انداخته بود، نه با بازوی خود» (بیضایی، ۱۳۸۷، ص. ۸۵). و

این خود گواه بر بیکرانگی کنش = اسطوره آرش است که در محدوده زمان و مکان نمی‌گنجد و نسل‌های پی‌درپی مدیون توانش قهرمانانه او هستند. کنش هستی‌گرایانه آرش مؤید دستاوردی است که اثر آن تا امروز و تا همیشه پابرجاست و همچنان در حال زایش و نو شدن است و نظام زیستی و اجتماعی این سرزمین را بازتولید کرد؛ آن‌سان که نتیجه و اثر آن تا امروز باقی و برقرار است. آرش با دهان سنگ‌های کوه هم‌اکنون نیز راهنما و پاسخ‌گو و امیدبخش است و کنش او از پس هزاران سال همواره در حال انجام و آیش است.

در تمام پهنه البرز،
وین سراسر قلّه مغموم و خاموشی که می‌بینید،
وندرون دره‌های برف‌آلودی که می‌دانید،
رهگذرهایی که شب در راه می‌مانند
نام آرش را پیایی در دل کهسار می‌خوانند،
و نیاز خویش می‌خواهند
با دهان سنگ‌های کوه، آرش می‌دهد پاسخ.
می‌کندشان از فراز و از نشیب جاده‌ها آگاه؛
می‌دهد امید،
می‌نماید راه.

۵. نتیجه

در واکاوی منظومه آرش کمانگیر به بررسی تکامل روایی مورد نظر براساس رابطه کنشگر با جهان زیسته پرداختیم و نشان دادیم که عناصر طبیعت و زیست‌بوم نقش یاری‌رسانی برای قهرمان روایت ندارند، چراکه خود دربند بودند و قدرت کنشگری

نداشتند و شاید فقط با خاموشی، سکوت و سکون خود در ایجاد کنش آرش تأثیرگذار بودند و موجب می‌شدند تا او از همه متکثرهای بیرونی و درونی به یک وحدت وجودی برسد و آن را به فره و نیرویی تبدیل کند که در پرتاب تیری متجلی شود و ثمره‌اش نیز نجات زیست‌بوم و سرزمین باشد. در همه این روایت گفت‌وگوی آرش با عناصر پیرامون و حتی با خودش، زمان و فرصتی برای تمرکز بر هدف و مسیر غایی بود تا بتواند به تنهایی و از هیچ، دنیایی آرمانی را برای زیست‌بوم و مردمش بسازد. فراکنشی که در ارتباط با جهان زیسته، خرد فردی کنشگر و خرد جمعی جامعه و توانش حضور در جریان ایجاد کنش موجب شد تا کنش نهایی از حالت رخداد فراتر رود و از حصار زمان و مکان عبور کند و محدود به یک دوره و زمان نباشد و نسل‌های پیاپی نیز از آن بهره‌مند شوند. کنشی که آرش به تنهایی مسئول بروز و ایجاد آن نبود و بخش غیرمکانیکی آن در اثر ارتباط با جهان زیسته شکل گرفت. مردم یعنی همان کودکان و مادران و زنان و مردان که تماشاگر این واقعه بودند با نگاه و دعا و آرزوی پیروزی برای او در ساماندهی و شکل‌گیری کنش نهایی مؤثر و ترسیم و تصویری از الگوی اجتماعی توانش قهرمان بودند و یاریگر او در بازیابی و زایش دوباره و ساماندهی پدیدار روایی بودند. فراکنشی که محصول کنش، خرد و پایداری و دارای ویژگی بی‌کرائگی و جاودانگی است و هم‌چنان نیز در حال شکل گرفتن و زایش است. در نهایت توانش قهرمانانه، خرد و اندیشه در هستایش هستی متجلی شد و کنش - اسطوره را به وجود آورد. به گونه‌ای که تاکنون نیز در گستره زمانی و مکانی در حال آیش و زایش و شکل گرفتن و تولید است.

آرش، تیر را رها می‌کند و می‌میرد و سالیان سال، «رهگذرهایی که شب در راه می‌مانند» نام آرش را می‌خوانند و آرش نیز «با دهان سنگ‌های کوه» پاسخشان می‌دهد

و «امید می‌دهد». انتهای منظومه نیز، راوی یک‌باره ظهور پیدا می‌کند و صحنه‌ای که در اول منظومه وصف شده بود، هم‌چنان ادامه دارد (رسول‌زاده و قربان‌زاده، ۱۳۹۵، ص. ۵). و این خود گواه بر بی‌کرانگی و جاودانگی کنش = اسطوره است.

پی‌نوشت‌ها

۱. آیش: /'āyeš/ اسم مصدر آمدن.

2. Scholes
3. Clog
4. active
5. Berque
6. mesology
7. Bruno Latour

منابع

- اخوت، ا. (۱۳۷۱). *دستور زبان داستان*. اصفهان: فردا.
- الیاده، م. (۱۳۷۶). *رساله در تاریخ ادیان*. ترجمه ج. ستاری. تهران: سروش.
- استواری، ا. (۱۳۹۴). *نشانه‌شناسی در شعر آرش کمانگیر*. همایش ملی موضوعی کتاب‌های درسی و ادبیات فارسی (چالش‌ها و چشم‌اندازها).
- اسداللهی، خ، ظهیری ناو، ب، و خرم‌آبادی، ب. (۱۳۹۵). بررسی تداوم زمان در منظومه «آرش کمانگیر». *شعرپژوهی بوستان ادب*، ۲۸، ۶۱ - ۸۲.
- پارسا، ش. (۱۳۹۹). ویژگی‌های وصفی منظومه حماسی آرش کمانگیر سیاوش کسرایی براساس نظریه توصیفی نیما. *پژوهش‌نامه ادب حماسی*، ۲(۲۰)، ۳۵ - ۶۰.
- تولان، م. (۱۳۸۶). *درآمدی نقادانه-زبان‌شناختی بر روایت*. ترجمه ا. حری. تهران: بنیاد سینمایی فارابی.
- حاجیان، ف. (۱۳۸۰). *آرش پیشرو در گفت‌وگویی تمدن‌ها*. تهران: انتشارات گفتمان خلاق.

- حسین زاده، آ.، و شهپرراد، ک. (۱۳۹۸). بازنویسی داستان آرش کمانگیر در ادبیات معاصر ایران از پیش‌متن حماسی تا پس‌متن تراژیک. *ادبیات تطبیقی*، ۱۷، ۱۹-۴۲.
- داوودی‌مقدم، ف. (۱۳۹۴). تحلیل روایت اسطوره‌ای منظومه آرش کمانگیر. *ادب‌پژوهی*، ۳۲، ۱۳۱-۱۵۴.
- داوودی‌مقدم، ف. (۱۴۰۰). تحلیل ویژگی‌های امیدبخشی اسطوره آرش کمانگیر با نگاهی به اصل امید ارنست بلوخ. *مطالعات زبان و ادبیات غنایی*، ۳۹، ۹-۲۲.
- رسول‌زاده، ح.، و قربان‌زاده، م. (۱۳۹۵). بررسی عناصر و جلوه‌های نمایشی در اشعار سیاوش کسرای. *کنفرانس بین‌المللی ادبیات و زبان‌شناسی*، صص. ۱-۱۰.
- براهنی، ر. (۱۳۷۲). از حاشیه‌های فراوان اخوان ثالث بر «آرش کمانگیر» تا نقد براهنی بر رمانتیک بودن اثری حماسی. *رشد ادب فارسی*، ۳۲، ۵.
- رویانی، و. (۱۳۹۳). آرش سیاوش کسرای و میدان ادبی. *فصل‌نامه تخصصی نقد ادبی*، ۲۶، ۶۷-۸۹.
- سجودی، ف.، و صادقی، ل. (۱۳۹۲). کارکرد گفتمانی سکوت در ساختمان‌داری روایت داستان کوتاه. *فصل‌نامه زبان و ادبیات تطبیقی*، ۲.
- سیدقاسم، ل.، و نوح‌پیشه، ح. (۱۳۹۵). جغرافیای ادبی و شاخه‌های آن، معرفی مطالعات نوین بین‌رشته‌ای در ادبیات. *نقد ادبی*، ۳۳، ۷۷-۱۰۸.
- شعبان‌زاده، م.، و نخعی، ح. (۱۳۹۶). پیشینه‌شناسی منظومه آرش کمانگیر در منابع تاریخی، شاهنامه فردوسی و آثار معاصر. *چهارمین کنفرانس جهانی و اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین ایران و جهان*، صص. ۲۰۱-۲۱۴.
- شعیری، ح.ر.، و سیدابراهیمی، ف. (۱۳۹۸). نشانه - بوم‌زیست ادبی: نظریه و روش. *نقد ادبی*، ۴۶، ۶۹-۸۹.
- شعیری، ح.ر.، و حیدری‌جامع بزرگی (۱۳۹۸). ترسیم نشانه جغرافیای رند در اشعار حافظ. *حافظ پژوهی*، ۲۲، ۷۳-۹۹.

- عابدی، ک. (۱۳۷۹) *شبان بزرگ امید*. نشر کتاب نادر.
- علامی، ذ. (۱۳۸۶). آسمان پدر و زمین مادر در اساطیر ایرانی و شعر پارسی. *فصل‌نامه علمی و پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء (س)*، ۱۷-۱۸، ۱۱۹-۱۴۳.
- فرای، ن. (۱۳۷۶). میتوس بهار: کم‌دی. ترجمه م. ابراهیمی. *فارابی*، ۳، ۱۰۸-۱۳۷.
- فرحانی‌زاده، م. و تسنیمی، ع. (۱۴۰۱)، تحلیل داستان «آرش کمان‌گیر» سیاوش کسرایی با تکیه بر تخیل «ترس از زمان» از منظر ژیلبر دوران. *متن‌پژوهی ادبی*، ۹۱، ۶۰-۳۳.
- قاسمی‌پور، ق. (۱۳۸۷). زمان و روایت. *نقد ادبی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۲، ۱۲۳-۱۴۴.
- قهری صارمی، ح. (۱۳۹۱). تأثیرپذیری جغرافیا از زبان و ادبیات و جایگاه ادبیات در توصیف پدیده‌های جغرافیایی. *فصل‌نامه آمایش محیط*، ۲۱، ۱۴۰-۱۵۸.
- کسرایی، س. (۱۳۸۳). *آرش کمانگیر*. تهران: نشر کتاب نادر.
- کوپا، ف. و محمدی‌بدر، ن. و گرجی، م. و محمدپور، خ. (۱۳۹۴). کهن‌الگوی قهرمان در منظومه آرش کمانگیر کسرایی. *فصل‌نامه ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناسی*، ۳۸، ۱۶۵-۱۹۷.
- کوری، گ. (۱۳۹۱). *روایت‌ها و راوی‌ها*. ترجمه م. شهباز. تهران: مینوی خرد.
- کیخای فرزانه، ا. و تاج‌آبادی، م. (۱۳۹۲). تحلیل عناصر داستانی در منظومه آرش کمانگیر سروده سیاوش کسرایی. *نشریه زیبایی‌شناسی ادبی*، ۱۸، ۱۱۳-۱۳۰.
- مرادی، ا. (۱۳۹۲). *حماسه آرش کمانگیر در شعر سیاوش کسرایی*. *زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنج*، ۱۵، ۶۷-۸۹.
- نیکروز، ی. و خلیلی جهرمی، خ. (۱۳۹۶). تحلیل دگردیسی اسطوره مهر در شعر «آرش کمانگیر» سروده سیاوش کسرایی. *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، ۴۴، ۱۰۳-۱۳۰.

References

Abedi, K. (2000). *The Great Shepherd of Hope*. Nader Book Publishing. [in Persian]

- Akhovat, A. (1992). Grammar of the story of Isfahan: Farda Publishing House, first edition. [in Persian]
- Allameh, Z. (2006). Father's Sky and Mother's Earth in Iranian Mythology and Persian Poetry, *Scientific and Research Quarterly of Al-Zahra Institute of Human Sciences*, No. 17-18, Winter 86 and Spring 87. [in Persian]
- Asadollahi, kh., & Zahiri Nav, B., & Khorramabadi, B. (2015). study of the continuity of time in the poem "Arash Kamangir", *Bostan Adab Poetry Research Journal*, Shiraz . [in Persian]
- Brahini, R. (1993). from the many marginalizations of the Third Brotherhood on "Arash Kamangir" to Brahini's criticism of the romanticism of an epic work, *Rushd Persian Literature*, 32, p.5, Center for the Islamic . [in Persian]
- Brockway, R. W. (1993). *Myth From The Ice Age To Micky Mouse*. New York. State University of New York Press. [in Persian]
- Davoudi-Moghadam, F. (2014). Analysis of the Mythical Narrative of Arash Kamangir's Poems, *Adab-Pazhuhi Journal*, 32, 131-154. [in Persian]
- Davoudi-Moghadam, F. (2021). Analysis of the hopeful features of the legend of Arash Kamangir with a look at Ernst Bloch's Principle of Hope, Department of Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Najaf Abad branch, *specialized scientific journal of language studies and lyrical literature*, 39, 9-22. [in Persian]
- Eliadeh, M. (1997). Treatise on the history of religions, translated by Sattari. Tehran: Soroush. [in Persian]
- Fontanille, J., et Nicolas Coégnas. (2018). Terres de sens. Essai anthroposémiotique. *Limoges: PULIM*. [in Persian]
- Fry, N. (1997). *The Myth spring comedy*. translated by Mansoor Ebrahimi. *Farabi*, 3, 108-137. [in Persian]
- Farhanizadeh, M., & Tasnimi, A. (2022). Analysis of the story "Arash Kaman Gir" by Siavash Kasraei based on the imagination of "Fear of Time" from the perspective of Gilbert Doran, *Literary Text Research*, 91, 33-60, Allameh Tabatabai University. [in Persian]
- Ghasemipour, GH. (2008). Time and Narration, *Literary Criticism*, 2, 123-144. [in Persian]
- Glotfelty, Ch., & Fromm, H. (1995). The ecocriticism Reader; Landmarks in literary Ecology, Athens and London: The University of Georgia Press, 94, 7-33. [in Persian]

- Corey, G. (2011). *Narratives and Narrators*. translated by Mohammad Shahba. first edition, Tehran, Minvi Khord Publications. [in Persian]
- Hajian, F. (2010). *Arash Phoror in the dialogue between civilizations*, Dakhman Creative Publications. First Edition. [in Persian]
- Hosseinzadeh, A., & Shahparrad, K. (2018). Rewriting Arash Kamanagir's story in contemporary Iranian literature from epic pretext to tragic posttext, *Comparative Literature Journal*, 17, 19-42. [in Persian]
- Kahri Sarmi, H. (2013). The impact of geography on language and literature and the place of literature in describing geographical phenomena, *Environmental study quarterly*, 21, 140-158. [in Persian]
- Kesarai, S. (2003). *Arash Kamangir*. 7th edition, Tehran, Nader Book Publishing. [in Persian]
- Kikhai Farzaneh, A., & Taj-Abadi, M. (2012). Analysis of fictional elements in Arash Kamangir's poem written by Siavash Kasraei, *Literary Aesthetics Journal*, 18, 113-130. [in Persian]
- Kopa, F., & Mohammadi-Badr, N., & Gorji, M., & Mohammadpour, Kh. (2014). The archetype of the hero in the poem of Arash Kamangir by Siavash Kasraei, *the journal of mystical and mythological-cognitive literature*, 38, 165-197. [in Persian]
- Moradi, A. (2012). Arash Kamangir's epic in Siavash Kasraei's poetry. *Persian Language and Literature Scientific and Research Quarterly, Faculty of Literature and Foreign Languages, Islamic Azad University, Sanandaj Branch*, 15, 67-89. [in Persian]
- Nikrouz, Y., & Khalili Jahormi, Kh. (2016). Analyzing the metamorphosis of the myth of Mehr in the poem "Arash Kamangir, written by Siavash Kesarai. *scientific-research quarterly "Persian language and literature research"*, 44, 130- 103. [in Persian]
- Ostwari, A. (2014), semiotics in Arash Kamangir's poetry, National Thematic Conference of Persian Textbooks and Literature (Challenges and Prospects). [in Persian]
- Parsa, Sh. (2019). Descriptive characteristics of Arash Kamangir Siavash Kasraei's epic poem based on the descriptive theory of Nima. *epic literature research paper*, 2, 20, 35-60. [in Persian]
- Rasul-zadeh, H., & Gurban-zadeh M. (2015). Investigation of dramatic elements and effects in Siavash Kasraei's poems, *International Conference on Literature and Linguistics*, Pp.1-10. [in Persian]

- Royani, V. (2013). Arash Siavash Kasraei and the literary field, *specialized journal of literary criticism*, 26, 67-89. [in Persian]
- Seyed Ghasem, L., & Noh Pishch, H. (2015). Literary Geography and its Branches, Introduction of Modern Interdisciplinary Studies in Literature, *Scientific-Research Quarterly of Literary Criticism*, 33, 77-108. [in Persian]
- Sojodi, F., & Sadeghi, L. (2013). The discourse function of silence in the construction of a short story narrative, *Comparative Language and Literature Quarterly*, D1, Issue 2. [in Persian]
- Shabanzadeh, M., & Nakhai, H. (2016). Historiography of Arash Kamangir's System in Historical Sources, Ferdowsi's Shahnameh and Contemporary Works, *4th World Conference and 1st National Conference on Modern Researches of Iran and the World*. [in Persian]
- Shairi, H.R., & Seydabrahimi, F. (2018). Literary eco-ecology: theory and method, *Scientific-Research Journal of Literary Criticism*, 46, 69-89. [in Persian]
- Shairi, H.R., & Heydari JameboZorgi, F. (2018). drawing the geographical sign of Rand in Hafez's poems, *Hafez Research Magazine*, 22, 73-92. [in Persian]
- Tally, Jr. (2011). *The Timely Emergence of Geocriticism*. Preface of Geocriticism: Real and Fictional Spaces. New York: Palgrave Macmillan. [in Persian]
- Tolan, M. (2007). *A critical-linguistic introduction to the novel*, translated by Abolfazel Harri, Tehran, Farabi Cinema Foundation. [in Persian]
- Tošič, J. (2006). Ecocriticism Interdisciplinary Study of Literature and Environment. Series: Working and Living Environmental Protection, 1, 43- 50.

